
Az amerikai sajtó reakciója az első világháború kitörésére

2013-ban publikálta a jelen recenzió tárgyát képező cikkét *Phillips Payson O'Brien*. Munkájának címe *Az amerikai sajtó reakciója az első világháború kitörésére*, amely a *Diplomatic History* című gyűjteményben jelent meg az *Oxford University Press* kiadásában. Phillips Payson O'Brien jelenleg a glasgowi egyetem oktatója. Szakmai pályáját főként a két világháborúhoz kapcsolódó kutatások jellemzik. Különösen hangsúlyos munkásságában az angol–amerikai kapcsolatok vizsgálata a XX. században. Írása több szempontból is figyelemre méltó. Egyrészt az első világháború kirobbanásának nemrég elmúlt századik évfordulója aktualitást nyújt a témának, másrészt az Egyesült Államoknak a Nagy Háborúban történő szerepvállalása olyan sorsfordító eseménynek bizonyult, amely a történelmi kutatások kerestüzebe állította a tárgykört.

Cikkének bevezető szakasza remekül érzékelteti azt az euforikus hangulatot, amely az európai államok lakosságát jellemezte 1914-ben. A legnagyobb szabású háborút éltető ünneplés például 400 000 ember részvételével zajlott. A korabeli sajtóorgánumoknak természetesen nagy szerepük volt a háborúhoz kapcsolódó hírek terjesztésében. Szükségessé vált ugyanakkor az olvasók részéről erős kritikus szemlélet, hogy átláthassanak a propaganda által befolyásolt cikkek ferdítésein. Az USA, noha a valós hadi cselekményekben csak 1917-től vett részt, már 1914-ben aktívan reagált az európai eseményekre. O'Brien számos példával szemlélteti, hogy az amerikai közvéleményt kifejezetten érdekelték a háború eseményei, számos háborúhoz kapcsolódó felvonulást, rendezvényt tartottak többek között a Times Squaren, az East Side-on és a Broadwayn is már 1914-től kezdődően. A kezdetben semleges USA polgárai gyakran aktívabban és nagyobb számban vettek részt ezeken a rendezvényeken, mint Európa polgárai.

Igen gyorsan nyilvánvalóvá vált, hogy a sajtó lehet a legfontosabb véleményformáló eszköze annak, hogy az USA lakossága támogatni fog-e egy esetleges háborús részvételt. *Walter Lippmann* egy korabeli amerikai író,

újságíró és politikus az amerikai társadalomban uralkodó euforikus érzésekről számolt be. *Mark Sullivan* újságíró 1933-ban publikált cikkében úgy emlékezett vissza a nagy háború forrógázára, amely értelmetlenségével és barbarizmusával vonult be a történelembe. Látható tehát, hogy az amerikai sajtó világát is kifejezetten markáns megosztottság jellemezte, és utólag más megvilágításba is kerültek az események.

Már a háború korai szakaszában megjelentek azok a hangok az Egyesült Államokban, amelyek gazdasági szempontból üdvözölték a háború kitörésének hírért (golden opportunity). Olyan lehetőséget láttak a terebélyesedő konfliktusban, amelynek során Európa az amerikai áruk biztos felvevőpiacává válhat. Ezt a lehetőséget sokszor hangoztatta az amerikai sajtó háborúbarát oldala.

O'Brien tanulmányában arra is kitér, miként hatott egymásra a politika és a sajtó. Már akkoriban is léteztek pártokhoz kötődő orgánumok, amelyek attól függően viszonyultak a háború kérdéséhez, hogy a demokrata vagy a republikánus párt épp milyen álláspontot képviselt. Hosszú időn keresztül a politikai vezető elit sem képviselt egységes álláspontot. Thomas Woodrow Wilson elnök pacifista szemléletmódja például rövid időn belül vált háborús beavatkozás pártivá.

O'Brien táblázatba foglalva fel is tünteti, hogy melyek voltak a legnagyobb példányszámú, így fontos közvélemény formáló lapok. Ezek akkoriban főként az *American*, a chicagói *Herald* és a bostoni *Globe* voltak. A korabeli újságok forrásként való tanulmányozásakor a kutatók külön kezelték a vezércikkeket, a kisebb cikkeket és az illusztrációkat. A tanulmány olyan jellegű statisztikai elemzést is végez, miszerint a háború kitörésekor huszonnégy újság nagy lehetőségként aposztrofálta az első világháborút (pl. a new yorki *American* és a *Washington Post*). A vizsgált lapok közül négy semleges hangnemben viszonyult a harcokhoz, és önmérsékletet javasolt olvasóinak és az ország vezetőinek egyaránt (pl. a *New York Times*). Az újságok nagyon kis százaléka volt csupán, amely nyíltan vallotta, hogy a nagy háború olyan tragédia, amely morálisan is megkérdőjelezhető. A *Washington Post* korabeli számai Európát megosztottnak, népeit féltékenyeknek és kicsinyeseknek titulálja, ezeknek a népeknek most minden eddiginél nagyobb szükségük van az amerikai piac termékeire. Egyúttal joggal remélhették, hogy az USA a világ egyedüli vezető hatalmává válhat, ahogyan ezt több sajtótermék is kiemelte írásaiban.

A lapok (pl. a *The Chicago Tribune*) jóslatokba is bocsátkoztak, olvasóiknak azt az üzenetet közvetítették, hogy az ellenfelek által körbezárt Németország aligha kerülhet ki győztesen a világégből. Az újságok rendsze-

resen elemezték a háború menetét, és az antant bírálataitól sem határolódtak el. A sajtó, különösen a Los Angeles Times nagy figyelmet szentelt Japán háborúba lépésének. Ekkoriban már megfigyelhető volt az amerikai–japán versengés a Csendes-óceán térségében, emiatt sem nézték jó szemmel a lapok a japánok távol-keleti terjeszkedését Németország rovására. Az USA egyes államaiban már ekkor japán-ellenes hangulat volt megfigyelhető. 1906-ban San Franciscóban a japán diákok iskolai szegregációját szorgalmazó intézkedéseket alkalmaztak. A sajtó mindezek miatt sugallni próbálta az USA háborúba lépésének szükségességét, megakadályozván ezzel Japán túlzott előretörését is. A német hadi sikerek idején az amerikai újságírás döntő része szintén a beavatkozást javasolta cikkeiben. Ennek egyik fő szószólója a Boston Herald volt.

Rendkívül beszédesek és informatívak az újságok képi ábrázolásai. O'Brien számos képet használ fel cikkében, annak érzékeltetésére, hogy a lapok miként értékelték az USA háborúban betöltött szerepét. A New Orleans-i Times Picayune pénzeszsákokon ücsörgő üzletember-óriásnak ábrázolja hazáját, míg az antant hatalmakat megformáló alak apró bábnak tűnik csupán. A Baltimore American a robbanás előtt a dollár mögé rejtőző Uncle Sam alakként rajzolja az Egyesült Államokat, itt is nyilvánvalóan utalva a gazdasági helyzetre. A rajzot a „bombabiztos” képfelirat teszi teljessé. Ugyanez az újság amerikai football-karikatúrát is közzétett, amelyen az Európát jelölő alakot ledönti a háborút jelképező figura, miközben a dél-amerikai kereskedelmet szimbolizáló tojáslabda az USA-t megtestesítő rajzember elé pattan.

A Los Angeles Herald renitensként egyáltalán nem nézi a háborút rózsaszín szemüvegen keresztül. A háború sivárságát és az egyre növekvő frusztrációt emeli ki. Ezen a ponton is jól látható, hogy O'Brien kifejezetten nagy hangsúlyt helyez arra, hogy olvasóit is megismertesse az általa felhasznált forrásokkal. Ezt a célt szolgálják az igényesen kiválogatott újságképek és a kiemelt szövegrészek is.

Az egyes lapok vizsgálatai során jól megfigyelhetőek a hangulati változások is. O'Brien a New York Evening Journal példáját említi meg. Az újság 1914. augusztus elején elzárkózott az elől, hogy a kibontakozó háborúról nagy gazdasági lehetőségként számoljon be. Ehhez képest az augusztus 19-ei szám „Az USA nagy lehetősége” főcímmel jelentkezett. Pontosan nem tudjuk, csak találgatni lehet, hogy milyen tényezők okozhatták a váratlan pálfordulást. Az újságok nagy részénél szinte teljes egyetértés mutatkozott, döntő többségük a kínálkozó gazdasági lehetőségeket hangsúlyozta. A háború alapvetően pozitív színezetet kapott az amerikai sajtóban már a harcok kezdeti szakaszában is.

A tanulmány záró szakasza az 1914-es szenátusi választást teszi vizsgálat tárgyává. A szerző arra keresi a választ, miként hatott a világháború az amerikai belpolitikai erőviszonyokra, hogyan használták a különböző politikai csoportok kampány célokra a beavatkozás, vagy a semlegesség kérdésköreit.

Összességében megállapítható, hogy az amerikai sajtótermékek döntő többsége úgy értékelte a nagy háborút, mint olyan gazdasági lehetőséget, amely hozzájárul az amerikai piacok kiszélesedéséhez és az USA egyedüli világhatalommá válásához.

Phillips O'Brien: The American Press, Public, and the Reaction to the Outbreak of the First World War (Az amerikai sajtó reakciója az első világháború kitörésére). In: *Diplomatic History*, 2013/3. 446–475. o.

Egri László